

PERSONATGES SINGULARS

PATRICIO REDONDO, UN HOME D'ACCIÓ, UN GRAN REBEL, EL MESTRE

Albert Taulé i Tello
Arxiver

|129

Patricio Redondo Moreno va ser el director de l'Escola Graduada de Nens de Vilanova i la Geltrú. Exercí des de l'any 1934 fins que marxà a l'exili el 1939.

És l'home que està present en els més importants episodis que marquen el naixement i el desenvolupament del moviment de mestres que van fer de les tècniques Freinet l'eix i el motor de la seva pràctica docent a l'Estat espanyol fins a l'any 1939. A més, està considerat l'home que portarà les pràctiques freinetianes a Mèxic, país al qual arribà el 1940.

A Vilanova coincidiren tres grans mestres freinetians: Benaiges, Bover i Redondo. De les seves aules sortiren les revistes escolars *L'Afany*, *Llabor*, *La Nau* i *Salut*.

PARAULES CLAU

Biografia; Renovació pedagògica; Tècnica Freinet; Revistes escolars; Escola Graduada de Nens; Redondo, Patricio; Freinet, Celestin; Benaiges, Antoni; Costa Jou, Ramon

Patricio Redondo Moreno was the Principal of the Children's Graduate School in Vilanova i la Geltrú. He was in office from 1934 to 1939 when he went into exile.

He is the man who always appears in the most significant episodes that marked the birth and development of the Teachers' Movement which applied the Freinet Techniques as the central axis and drive of their teaching practice in Spain until 1939. Furthermore, he is indeed considered to be the man who will implement the Freinet Pedagogy in Mexico, the country which hosted him in 1940.

*Vilanova was the gathering point for three Freinet grandmasters -Benaiges, Bover and Redondo. Their classrooms became the places of publication of the school magazines *L'Afany*, *Llabor*, *La Nau* i *Salut*.*

KEYWORDS

Biography; Pedagogical Renewal; Freinet Technique; School Magazine; Children's Graduate School; Redondo, Patricio; Freinet, Celestin; Benaiges, Antoni; Costa Jou, Ramon

“La primera lección la ha dado Vilafranca. ¡Y magnífica!” Amb aquestes paraules començava l'article que Patricio Redondo va escriure des de la presó de Barcelona el setembre de 1935 i que publicava *Nova Cultura* de Vilafranca del Penedès.

El fet que Vilafranca hagués convertit una caserna en escola nacional graduada, mentre que a Vilanova i la Geltrú no hi havia manera d'iniciar la construcció d'una nova escola i el solar escollit semblava destinat a una nova edificació militar, exasperava el mestre i posava Vilafranca com a exemple del que podia ser la millor lliçó que podia oferir un poble.

Els lligams de Patricio Redondo amb el Penedès venien especialment per l'amistat i el compromís amb els mestres seguidors de la tècnica Freinet i per la tasca que a partir de 1934 el grup de Vilafranca estava desenvolupant en el si del moviment. Aquest grup encapçalat per Ramon Costa Jou i Dolors Piera Llobera, igual que el mestre de Vilanova, acabava d'arribar a les noves destinacions on exercirien fins que els episodis de la Guerra i la rereguarda els ho van permetre.

L'amistat venia de lluny. S'havia forjat en la participació conjunta en actes enmig d'una creixent mobilització política i

sindical en el transcurs del canvi de règim. Les reunions desplegades pels mestres de les petites escoles rurals lleidatanes al voltant del grup Batec van promoure una relació continuada i fraterna. Compartir una il·lusió que es transformà en un projecte col·lectiu, la Cooperativa Española de la Técnica Freinet, va esdevenir l'element definitiu que va marcar la vida de Patricio Redondo.

Aquesta amistat nascuda en terres lleidatanes, per aquelles satisfactòries casualitats, es mantindrà sòlida per la proximitat geogràfica dels mestres en un moment que les autoritats republicanes posaven l'educació dels infants en el centre de les polítiques modernitzadores. Acabada la Guerra, Costa i Redondo tornaran a trobar-se. Aquest cop a Mèxic, reprenent una vida que els va fer començar de zero, però mantenint un testimoni exemplar de compromís i fidelitat envers el que va ser la lluita de la seva vida: l'educació popular renovada. Patricio Redondo és l'home que està present en tots i cadascun dels episodis més importants que marquen el naixement i el desenvolupament del moviment de mestres renovadors que van fer de les tècniques Freinet l'eix i el motor de la seva pràctica docent a l'Estat espanyol fins a l'any 1939. A més, està considerat l'home que portarà les pràctiques freinetianes a Mèxic, país al qual arriba el 1940, i protagonitzarà

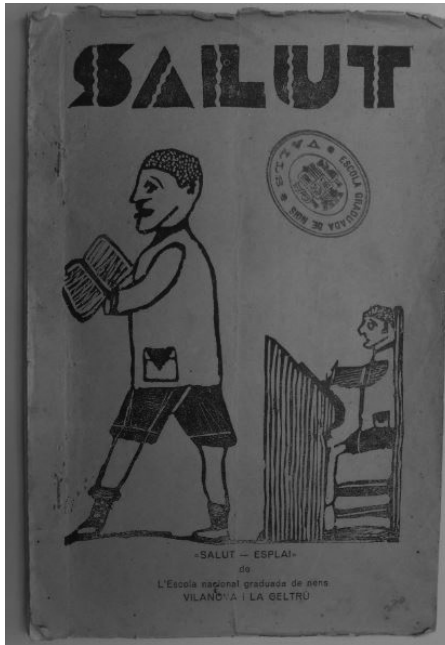
amb el seu mestratge una trajectòria que arriba fins a l'actualitat.

Nascut l'any 1899 si bé altres fonts citen el 1885, a El Cubillo, poble de la província de Guadalajara, estudia batxillerat i magisteri a la capital castellana i a Madrid. Després d'una curta experiència laboral i un parèntesi d'uns anys reingressa al magisteri el 1920 i l'any següent obtindrà una plaça de mestre a Puigverd de Lleida, un petit poble del Segrià de mil habitants, on s'hi estarà més de 10 anys.

Ja en aquells anys Patricio Redondo, un home de caràcter, demostrava tenir una posició militant de clara orientació llibertària i anarquista que va mantenir al llarg de tota la seva vida. Aquest activisme va prendre la forma de publicista i editorialista amb col·laboracions en diverses publicacions,¹ molt sovint sota el pseudònim de *Paco Itir*, i d'orador en actes diversos. Fou membre de la Confederació Nacional del Treball (CNT) i de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI). Va tenir episodis extrems, com les seves dues estades a la presó: la primera l'any 1931 en relacionar-lo amb els fets de la insurrecció de Jaca i l'any 1934 per la repressió exercida sobre el moviment revolucionari pels Fets d'Octubre a Vilanova i la Geltrú; o la detenció el 1935 per la tinença il·lícita d'armes i "libros extremistas", judici del qual va ser absolt.

Patricio Redondo era un home de clara ascendència llibertària, a pesar dels enrenous i oposicions que va trobar al llarg de la seva vida. Protagonitzà una polèmica en els mitjans lleidatans a l'entorn de l'escola pública i l'escola anarquista. De la mateixa manera que a Puigverd, també es trobà amb l'oposició dels elements conservadors per allunyar-se de l'ensenyament ortodox. Aquesta militància no li va impedir formar part del nucli fundador del moviment lleidatà Batec, grup divers que defensava la coeducació i una escola única i pública. A mitjan dels anys 1920, els mestres organitzaren tot un seguit de trobades a les escoles respectives. Aquestes reunions acabarien obrint-se a tot el poble i sacsejarien pel contingut pedagògic amb to popular les mentalitats més tradicionals, alhora que es posaven damunt la taula les mancances educatives.

Al llarg dels anys 1931 i 1932, Redondo amb el concurs d'Herminio Almendros, l'inspector de la zona format en els cercles de la Institución Libre de Enseñanza, i el mestre de Montoliu, José de Tapia, protagonitzaran els primers assajos de la impremta escolar a Lleida. Aquesta proposta pedagògica s'inicià quan el mestre de la Normal de Lleida Jesús Sanz va tornar amb una premsa escolar de la seva estada a l'Institut Rousseau de Ginebra.

Portada de Salut, 1. Sense data.

L'impulsor d'aquestes pràctiques era Célestin Freinet. Formulava tot un seguit d'habilitats amb l'alumne com a protagonista que incloïen, com a proposta innovadora, la impressió a la mateixa aula d'una publicació elaborada pels alumnes. La pràctica docent s'emboïllava amb un esperit de llibertat i creativitat, no renyida amb una disciplina, necessària per tirar endavant l'objectiu pedagògic, i incloïa la pràctica lliure del text i el dibuix, la classe passeig, la cooperació i l'intercanvi de les revistes entre les escoles.

Amb la presència de Célestin Freinet a Barcelona l'any 1933 amb motiu de l'Escola d'Estiu, el moviment agafà embranzida i decidiren crear la Cooperativa Espanyola de la Técnica Freinet amb la intenció d'articular els esforços de tots els mestres implicats en

l'ús de la impremta a l'escola. Els seus objectius van ser la difusió dels principis del mètode Freinet, la coordinació de les activitats del grup, la distribució de material i la promoció de l'intercanvi d'experiències escolars.

Els assajos amb la premsa escolar s'escamparen per les diferents escoles. L'escola de Puigverd de Lleida va ser una d'elles i començà a publicar una revista escolar titulada *L'Afany*. D'aquesta manera, quan Patricio Redondo va ser nomenat director de l'Escola Graduada de Nens el febrer de 1934 i va arribar a Vilanova i la Geltrú ja era un mestre que feia de la pràctica freinetiana el seu compromís pedagògic, tasca que compaginava amb la seva lluita ideològica en defensa de l'escola al servei del progrés i la justícia social.

De Puigverd s'emportava l'experiència en el mètode docent, el convenciment que l'escola era el lloc on els alumnes havien d'expressar-se en llibertat, la premsa escolar que ja no deixarà mai més i el títol de la revista. *L'Afany* va ser la primera revista de l'Escola Graduada de Vilanova i la Geltrú, pel que es llegia a *Colaboración*. No he trobat cap exemplar amb aquest títol; podria ser que fos un primer assaig que quedés dins l'escola, amb unes pàgines impreses, abans de sortir una revista escolar acabada i amb una tirada per a l'intercanvi.

Redondo es trobarà a l'escola amb Antoni Benaiges, un mestre que també havia fet de la tècnica Freinet la seva praxi a l'aula i que va arribar a Vilanova el curs anterior. El nom de Batec, l'aula de Benaiges, era la insígnia d'una manera d'entendre l'activitat docent. A manca de premsa, la seva pràctica es reconeixia per la utilització de la lletra Script, que “es tan sencilla como bella”, va escriure. Es tracta d'una lletra manuscrita a imitació de les d'impremta, on cada lletra és ella mateixa per si sola, sense quedar lligada a la precedent o a la posterior. L'arribada de Redondo amb una premsa escolar li va permetre iniciar les seves primeres execucions tipogràfiques i veure impreses les realitzacions dels seus alumnes.

Patricio Redondo farà seus aquests principis de la pràctica de la lletra

Script i quan aparegui la revista escolar *Salut*, elaborada pels nens de primer grau, justificarà la utilització de la lletra majúscula seguint les ensenyances del mètode Kuhlmann exposades pel pedagog suís Robert Dottrens, teories difoses perquè aquell mateix any Espasa Calpe publicava la seva obra *La enseñanza de la escritura. Nuevos métodos* traduïda per Maria Cuyàs.

L'escola la feia seva perquè era un avenç a l'hora d'aplicar la pràctica dels textos lliures. A més, malgrat que es necessités més temps, aquest, a l'escola, no era el problema i és que, com va dir Benaiges, “escribiendo con calma se piensa más y mejor”. Què lluny s'estava de les ensenyances d'Esteban Paluzie en el seu *Arte epistolar para facilitar la lectura de los manuscritos a los niños y adultos* editat el 1848, obra que es troba a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Paluzie oferia més de 200 cartes amb grafies diverses convençut de la necessitat de practicar la lectura a partir de la repetició de l'art epistolar. Però els infants de la Graduada, protagonistes del seu aprenentatge, creaven textos vius, llegien els propis textos i els dels seus companys, llegien allò que havien vist, allò que havien viscut i això era la seva vida dins l'aula. Les pràctiques pedagògiques de Redondo no sols beneficiaven els seus alumnes sinó que també les aprofitaven els seus companys de professió, i això serà una

Edifici de l'Ateneu a la Rambla Principal de Vilanova i la Geltrú on s'instal·là l'Escola Graduada de Nens l'any 1932

constant a la seva vida. La impremta escolar era l'element dinamitzador sobre el qual pivotaven les tècniques Freinet. Era l'incentiu per al joc treball col·lectiu que despertava la creativitat, propagava l'interès, potenciava l'aprenentatge i propiciava el treball en equip.

No només la portava dins l'Escola, sinó que la feia sentir als altres. Benaiges va escriure que gràcies a tenir el mestre al seu costat va saber què volia dir llegir: “Hay que leer de tal manera, me decía Redondo, que si por un momento los que escuchan cierran los ojos, reciban la sensación de que el lector está conversando”.

Per les referències mútues que han quedat dels dos mestres, hi va haver una amistat sincera. Benaiges va escriure sobre el

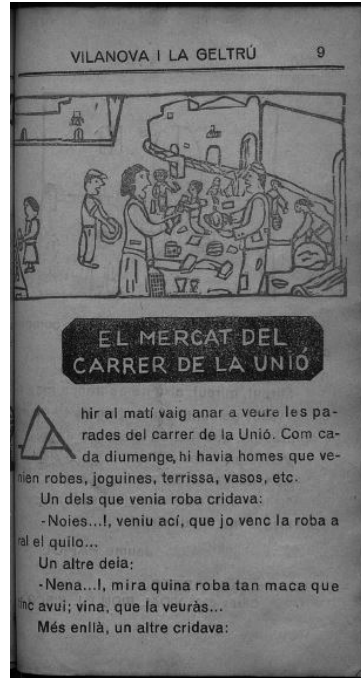
mestre Patricio Redondo un article on detallava el caràcter i el fer del mestre. El presentava com un home desinteressat, solidari, generós, espontani, sincer, constructiu, ple de vida. “A les seves mans té tot un món que batega”, va dir. L'activisme de Redondo el farà estar present en l'acte de presentació de la FETE a Lleida, el desembre de 1933, al costat de Dolor Piera. O el farà participar el juliol de 1934 en un acte míting a Ripoll en favor de les escoles públiques, al costat de Dolors Piera i Ramon Costa. Participà en el primer Congrés de la Cooperativa, l'exitós acte de presentació pública que va tenir lloc a Lleida el juliol de 1934. També va assistir, l'agost d'aquell any, al Congrés de la Coopérative de l'Enseignement Laic que es va celebrar a Montpeller i que va permetre als mestres catalans

presents un contacte directe amb les pràctiques franceses.

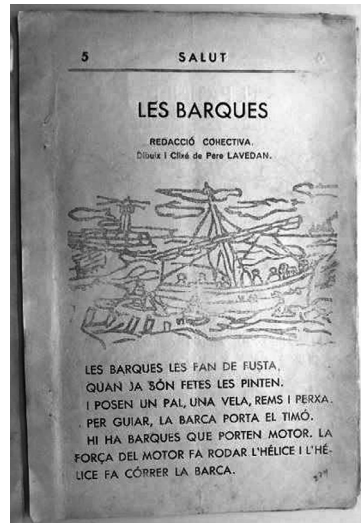
El moviment es va estendre arreu de Catalunya, Osca, Burgos, Castelló, València. Patricio Redondo va estar-hi al capdavant sempre. Va ser un dels mestres que van presentar els Estatuts² i va formar part del seu Consell d'Administració i del comitè de publicacions que s'ocupava del butlletí *Colaboración*.

La marxa de Benaiges tindrà com a contrapartida l'arribada d'un altre mestre freinetià. A final de 1934 va arribar a la Graduada de Vilanova procedent d'Avià el mestre Lluís G. Bover, un altre gran defensor de l'escola activa i popular i pioner en les experiències de la impremta a l'escola.

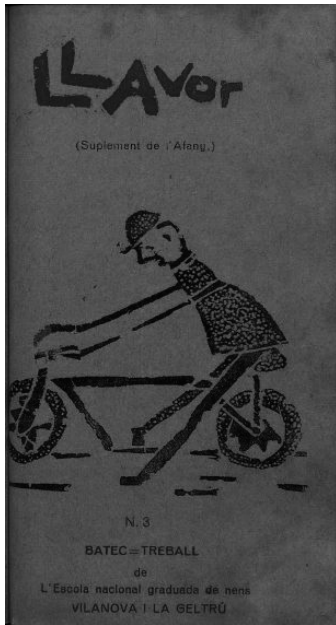
Durant el temps que va estar a Vilanova, Patricio Redondo exercí de director de l'Escola Nacional Graduada de Nens, a l'edifici de l'Ateneu, el número 10 de la Rambla. La seva activitat pedagògica, presidida per la llibertat i la responsabilitat, estava estretament lligada a la seva conducta en el pla civil i ciutadà. Per ell, no hi havia una obra individual, sinó que seria el treball de totes les escoles el que permetria arribar a una obra consolidada. I és que per al mestre no existia l'alliberament individual si no es produïa un alliberament col·lectiu. Fins i tot els adversaris ideològics reconeixien la seva vàlua: "Enamorat de la llibertat

Pàgina de *La Nau*, 2.
 Hivern 1935-1936

Pàgina de *Salut*, 1. Sense data

Portada de Llavor, 3. Juliol de 1935

Portada de La Nau, 2. Hivern 1935-1936

dels homes i dels pobles, amarat d'un gran esperit de lluita, educador d'infants per damunt de tot";³ així el descrivia l'òrgan del Centre d'Esquerra d'Estat Català de Vilanova i la Geltrú.

Per tenir el vistiplau de les autoritats locals, quan va tenir a les mans el primer exemplar imprès, Redondo el presentà a l'alcaldia i la resposta de la màxima autoritat fou la felicitació envers els professors i els alumnes "per l'alt exemple d'eficàcia que enclou tant en el terreny educatiu com instructiu".⁴

El periòdic *Democràcia*, òrgan de la secció local d'Esquerra Republicana de Catalunya, elogiava la tasca de Patricio Redondo en contemplar les pàgines de *Llavor*:

Aquest sol fet revela l'eficàcia dels nous mètodes pedagògics, que junt amb l'entusiasme del mestre farà d'aquests infants que esborronen quartel·les tractant d'explicar afanys, impressions o desig, ciutadans dignes per a una humanitat més perfecta.⁵

Aquests elogis es repetien pocs dies després des de les pàgines d'*El Carrer*: "Avui mercès a l'esforç del company director Patrici Redondo, els nostres infants van a l'escola amb un desig i un impuls; van a l'escola a ésser homes".⁶

Al llarg de tres cursos, de l'Escola Graduada de Nens, en van sortir les revistes *L'Afanys*, *Llavor*, *Salut* i *La Nau*.

De *L'afany*, no en coneixem cap exemplar. Hem pogut veure el primer número de *Llabor*, que feien els alumnes de la classe Batec, que va sortir en finalitzar el curs 1933-1934 i també els del curs següent quan en van aparèixer dos més. De *Salut*, la revista dels alumnes de primer grau, només en coneixem el primer número que apareix el curs 1934-1935 sense datar. Finalment, de la revista *La Nau*, la de la classe Renovació, en coneixem el número 2. Apareixerà l'"hivern 1935-1936" sense cap més precisió. De tots ells, que coneguem, a Vilanova i la Geltrú només es pot consultar aquest darrer exemplar.⁷

Els textos eren vius, directes, propers. Van ser la "matèria d'estudi" a l'aula. Qualsevol novetat o vivència es convertia en una petita narració i d'aquesta manera els quaderns esdevenien testimonis escrits de la vida de la vila a ulls dels infants: la presència d'un circ, la fira, un partit de futbol, les parades del carrer de la Unió, el quadre sobre l'aixecament de Madrid pintat per Joaquin Sorolla de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, una excursió a Núria; tot era un bon motiu per despertar l'interès si havien estat retalls de vida.

L'activitat marinera estava molt present. Els pescadors i la platja eren motiu recurrent, tant en els textos com en els gravats: la pesca dalt d'un quillat,

la venda de peix o l'anada a la platja a l'estiu. Utilitzaven les referències a la geografia urbana d'aquells temps com era "la plaça dels quartels", el carrer de Bonaire o la Rambla de Francesc Macià, que destacava pel seu moviment: "A la Rambla viuen els rics; per la Rambla passeja la gent, i a la Rambla juguem nosaltres. És el nostre camp de carreres".⁸

Dins les narracions, els mestres van arribar a aparèixer com a protagonistes. A més, hi haurà una il·lustració que prové de Puigverd de Lleida, l'antiga escola de Redondo. En el cas del mestre Bover, utilitza un clixé de la revista d'Avià per reutilitzar-lo a Vilanova.

El juliol de 1935 Redondo no va poder estar present en el Segon Congrés de la Cooperativa que va tenir lloc a Ossa perquè es trobava reclòs a la presó a Barcelona, per unes acusacions interessades que pretenien perjudicar-lo. Recordat per tots els assistents li van remetre una carta de suport i es va llegir un text que havia escrit el mestre per a l'ocasió on feia un repàs exhaustiu de les experiències al voltant de la impremta a l'escola i expressava la possible trajectòria futura.

Durant el període revolucionari iniciat el juliol de 1936, a Vilanova, la qüestió de l'ensenyament primari va esdevenir prioritària. En aquest sentit,

Signatura de Patricio Redondo P1 190306

calia substituir les escoles regides per institucions religioses i aconseguir l'escolarització de tota la població infantil. Patricio Redondo va tenir un paper molt actiu en l'organització escolar de Vilanova en presidir el comitè local del Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU), constituït l'agost de 1936 amb caràcter executiu. Aquesta delegació tenia la seu al carrer de l'Aigua. La casa Maristany es convertí en el Casal del Mestre. Al mateix temps, també exercí com a inspector escolar de la zona del Garraf.

A final de 1936 quan a Vilanova es posà a discussió el canvi de noms en el nomenclàtor públic, el mestre va fer palès que "les escoles de l'Ateneu" no era un nom adient per a una escola i reivindicà el nom d'Alejandro Casona. Per ell, encarnava l'esperit del teatre social compromès i s'adeia a l'hora de rebatejar alguna de les escoles, però no va tenir èxit. *Casona*, en castellà era el

mestre, el literat; en català, li servia per exemplificar què havia de ser l'escola en una nova manera d'educar. Finalment, la Graduada utilitzarà el nom de *Natatxa* en referència a l'obra de teatre *Nuestra Natacha*, peça de Casona estrenada a Barcelona el 1935, que, a dir dels anarquistes, preconitzava els valors de la revolució social que es pretenia en marxa.

A llarg d'uns mesos exercí de conseller o secretari general del Consell Nacional d'Assistència Social mentre Federica Montseny era ministra de Sanitat. El càrrec l'ocupà fins als Fets de Maig de 1937 i, segons ell mateix, serví per adonar-se que la seva vocació només era l'ensenyament. El gener de 1938, l'Escola Graduada de Nens de Vilanova i la Geltrú va ser declarada oficialment Escola d'Assaig de la Tècnica Freinet.

Des de Vilanova i la Geltrú es va difondre la notícia de l'assassinat

d'Antoni Benaiges.. La notícia de la seva mort arribava, per primer cop, a mans de Patricio per una comunicació escrita d'un veí un cop aquest va poder traspasar les línies del bàndol revoltat. Commogut i amb tot el dolor per la trista notícia, el mestre va escriure uns articles de denúncia en el *Butlletí del Comitè de Defensa Local* que van córrer pel territori republicà i van traspasar fronteres.

Benaiges, assassinat; Redondo, camí de l'exili; i a Bover, el mestre que es va quedar a Vilanova l'any 1939 i que, per un temps exercí de director provisional de l'Escola, el 1943 un trasllat forçós el portà a Roda de Ter. Aquesta va ser la dissort dels mestres freinetians de la Graduada amb la derrota republicana. Redondo és un dels tres mestres republicans seguidors de la tècnica Freinet que van veure renéixer el seu projecte pedagògic a Mèxic. Abans, el 1939, en el seu periple per terres franceses, el trobem a Grenoble on es va fer càrrec d'una colònia de nens espanyols refugiats, on improvisà la manera de tenir una aula i impartir classe.

Com escriu J. I. Cruz referint-se a Redondo, però ho podem fer extensiu als seus dos companys José de Tapia i Ramon Costa, la Guerra Civil va partir la seva trajectòria personal i pedagògica, però no la va rebaixar. Tot i formar part

del nucli dur del freinetisme al voltant de la Cooperativa, els tres, en la nova etapa, optaran per un projecte personal, propi, malgrat l'amistat que els unia i les mateixes fonts del seu mestratge.⁹ Van compartir el fet que el seu ensenyament estava orientat directament als nois i noies mexicans i no pas als fills dels exiliats republicans. Cap d'ells s'apartarà del que es podria considerar "experiències d'educació popular", estretament lligades als projectes pedagògics respectius, més que no pas a pertinences ideològiques o partidistes.

Patricio Redondo va ser, dels tres, el primer que va arribar a Mèxic. L'agost de 1940 embarcava a Bordeus amb destinació a la República Dominicana per acabar instal·lant-se a San Andrés Tuxtla, a l'estat mexicà de Veracruz. Ben aviat posà en marxa un projecte educatiu que no va estar exempt de moltes dificultats, amb un inici tan senzill i agosarat com donar classe a l'ombra d'un arbre a tots aquells nens que s'hi acostessin.

Alternant la seva docència a l'escola del poble, el 1941 iniciava les classes a casa seva per, amb el temps, passar després a tenir un edifici com a escola i progressivament ampliar espais i mestres, orientada a la població indígena, escolaritzant petits i grans, analfabets, de manera gratuïta, si calia, amb la decidida voluntat de nodrir-se del viure

de la gent i arrelar-se al medi local, de la mateixa manera que ho va fer a Puigverd de Lleida i a Vilanova i la Geltrú. Les revistes escolars que van sortir de la seva escola denotaven aquesta batec íntim: *Xóchitl, Nacú, Tonatiuh, Mexicanitos, Mi Afán*. Al mateix temps, es preocupava de formar ajudants que esdevindrien mestres, la llavor que acabaria escampant l'experiència de Redondo.

De ser un projecte particular passà a ser una escola pública, sempre mantenint l'aplicació dels principis freinetians de l'experimentació i el protagonisme dels infants. L'any 1948 l'escola de Patricio Redondo s'integrava en el sistema d'ensenyament públic mexicà i això va permetre disposar d'una aula per a cada un dels graus de primària. El 1950 la Secretaria d'Instrucció Pública del govern de Mèxic concedí a la seva escola la condició d'Escola Experimental Freinet. El 1948 un dels contes de l'escola de Sant Andrés, juntament amb un antic conte de l'escola de Sant Miquel d'Olèrdola de Ramon Costa, van protagonitzar un *Enfantines*, la publicació maternal del moviment francès. Era el reflex de l'amistat amb Célestin Freinet i una manera de reconèixer els dos mestres exiliats. L'amistat Redondo-Costa continuà en el temps i agafà forma de record permanent quan aquest darrer fundà el 1969 l'Escola Activa Patricio Redondo i quan va compilar un llibre

sobre ell que incloïa la tesi que el mestre va presentar l'any 1960 per esdevenir mestre en Pedagogia a la Universitat de Veracruz.

Patricio Redondo va morir el 1967. La nova escola que havia planejat estava a mig fer i no la poder veure acabada. En l'actualitat, l'escola continua funcionant. L'any següent, a la mateixa Escola Experimental Freinet se celebrava el Primer Congrés d'Escoles Actives que aplegava els elements més renovadors del magisteri mexicà; un homenatge i un reconeixement a la trajectòria de Patricio Redondo amb la voluntat que el seu exemple fructifiqués en les generacions futures.

La Vilanova republicana no veurà el nou edifici escolar acabat. Van demostrar més destresa els infants amb els tipus, els componedors, el linòleum, les tintes i la premsa que no pas aquells que havien d'ocupar-se d'aixecar una escola. L'Escola Graduada de Nens va continuar a l'Ateneu de manera provisional. La lenta tramitació i unes obres que no avançaven amb la Guerra pel mig van fer que l'acte de la primera pedra de l'abril de 1936 donés lloc a una vana esperança que no s'acomplia. Fins al 1941 no està acabat. Tot i l'interès que va posar per fer del nou edifici de la Rambla Samà un símbol de la nova pedagogia Patricio Redondo havia après que el més important era una altra qüestió:

Ja poden canviar les parets, que l'escola sigui totalment nova, les seves aules plenes de llum, que no falti res en pedagogia, amb edificis models, en fi tot un decorat extens, però no s'haurà esdevingut res de nou si el professorat conserva les costums i prejudicis presents. [*Nova Cultura*, 10. 14/06/1936].

Dit d'una altra manera, a més dels edificis, Redondo es va preocupar

d'escriure sobre les premses escolars i els avantatges dels diferents models, però sabia que la veritable "palanca de pressió", la que permetria aconseguir l'obra desitjada, l'alliberament somiat, es trobava en l'emoció i l'esforç de mestres i alumnes. Ell va ser ànima, pedagogia i sensibilitat.

NOTES

- 1 *Escola i Acràcia* de Lleida. *Nova Cultura* de Vilafranca del Penedès. *Vida Nueva, órgano de las juventudes libertarias del alto y bajo panadés* i *Butlletí del Comitè de Defensa Local* de Vilanova i la Geltrú. ;i*Campo!*, *órgano de la Federación Regional de Campesinos de Cataluña*. També a *Colaboración. Boletín de la Cooperativa de la Técnica Freinet*.
- 2 Els van presentar José de Tapia, Patricio Redondo, Ramon Costa Jou, Herminio Almendros i Jesús Sanz i aprovar l'abril de 1935. *Estatuts de la Cooperativa Espanyola de la Técnica Freinet*. Vilafranca del Penedès: Impremta Ysart, 1935.
- 3 *El Carrer*, 19/05/1934.
- 4 Arxiu Comarcal del Garraf. Fons municipal de Vilanova i la Geltrú. Impremta i Premsa. Comunicació sense data.
- 5 *Democràcia*, 22/07/1934.
- 6 *El Carrer*, 03/08/1934.
- 7 El número 1 de *Llabor* es pot consultar a la Biblioteca Rosa Sensat de Barcelona, i a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, on també hi ha el número 3, el 2 i el 3 es troben en una col·lecció particular de Sant Pere Molanta (Olèrdola). L'exemplar de *Salut* l'hem pogut consultar a la Biblioteca de la Universitat de Girona i a la Biblioteca Rosa Sensat de Barcelona. Pel que fa a l'únic número de *La Nau* n'hem vist tres. La Biblioteca Museu Víctor Balaguer en conserva un i els altres es troben en una col·lecció particular a Sant Pere Molanta i a la Biblioteca de la Universitat de Girona.
- 8 *Llabor*, 1. Sense data.
- 9 Ens referim a l'Escola Experimental Freinet de Sant Andrés Tuxtla, l'Escola Bartolomé Cossio a Mèxic DF i l'Escola Ermilo Abreu, també a la capital federal.

BIBLIOGRAFIA

Agraïxo especialment la consulta de la biografia sobre Antoni Benaiges de propera publicació elaborada per Sergi Bernal i Sebastian Gertrudix que inclou nombroses referències a Vilanova i la Geltrú. *Patricio Redondo Moreno (1886-1967)*. Recurs en línia: <<http://www.estelnegre.org/documents/redondomoreno/redondomoreno.html>>. Consulta: 9 d'agost de 2021.

@alaksandush. *Homenaje a Patricio Redondo*. Recurs en línia: <https://www.taringa.net/+info/homenaje-a-patricio-redondo_14edo9>. Consulta: 9 d'agost de 2021.

BENAIGES, Antoni. "Patrici Redondo". *La Humanitat*. 22 de maig de 1934.

COSTA JOU, Ramon. *Patricio Redondo y la técnica Freinet*. Mèxic: Secretaria de Educación Pública, 1974. Pròleg, selecció de textos i notes.

CRUZ OROZCO, José I. "Vida y obra de un maestro freinetista. El caso de Patricio Redondo". A: *Castellanos sin Mancha. Exiliados castellano-manchegos tres la guerra civil*. Madrid: Celeste Ediciones, 1999.

PUIG ROVIRA, Francesc X. Puig. "L'ensenyament a Vilanova durant la guerra civil (1936-1939)". *Miscel·lània Penedesenca*, volum XVI, 1992.

SANDOVAL MONTAÑO, Rosa Maria. *La Escuela Moderna llega a México. Antecedentes de la Pedagogía Freinet en Francia y España*. Recurs en línia: <<https://www.mepamexico.org/2009/08/la-escuela-moderna-llega-mexico.html>>. Consulta: 9 d'agost de 2021.

SORIANO JIMÉNEZ, Ignacio C. *Patricio Redondo Moreno*. Recurs en línia. <<https://dbe.rah.es/biografias/62878/patricio-redondo-moreno>>. Consulta: 9 d'agost de 2021.

CRIDA PER A LA RECUPERACIÓ DE LES REVISTES ESCOLARS DE L'ESCOLA GRADUADA DE NENS

A Vilanova i la Geltrú, en un centre públic, només es pot consultar un únic exemplar dels diferents títols que van sortir de l'Escola Graduada de Nens a partir del curs 1933-1934. L'intercanvi escolar que es practicava ha permès que se'n conservin quatre exemplars més repartits en diferents centres públics o col·leccions particulars.

No obstant això, no es coneix encara tota la producció de *L'Afany, Llabor, La Nau i Salut*.

Per tant, fem una crida per localitzar aquestes revistes de l'escola de la Rambla. Les revistes es repartien a tots els alumnes i poden trobar-se en qualsevol racó, fons d'armari o altell, tal com ha passat en altres poblacions on s'han pogut recuperar.

Fem extensiva la crida als col·leccionistes del patrimoni històric local. Actualment, la digitalització dels originals en permet la conservació digital i la difusió pública.

